

Sanat Eğitiminde Yaratıcı Öğretim Teknikleri Örneği: Desen Derslerinde Grup ve İşbirlikli Çalışma

Doç. Nurbiye UZ

*Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel
nuz@anadolu.edu.tr*

ÖZET

Sanat eğitimi; eğitimcilerin öngöruları, hayal güçleri, yeterlilikleri, yenilikçi ve yaratıcı tavırları, gelişimleri, program geliştirmeleri gibi, nitelikli sanat eğitimcileri ile mümkündür. Eğitim süresinin her aşamasında öğrencileri iyi tanıyabilen ve yönlendirebilen, bilgi ve görüşlerini iyi aktarabilen, öğrencilerin kendi görüşlerini oluşturmalarına ve çizgilerini bulmasına olanak sağlayan vb. eğitimci kişiliği, ders kalitesini ve başarıyı artıran bir sonuca götürdüğü bilinmektedir.

Sanat eğitiminde klasik öğretim yöntemleri yanı sıra öğrenci merkezli, çözüm odaklı, çağdaş ve yaratıcı yöntemler de yer almalıdır. Plastik sanatların temel derslerinden biri olan desen, öğrencilerin bireysel olarak çalışmalarını öngören bir derstir. Bu araştırma ise eğitimcinin de grubun bir parçası olduğu düşünülerek desen çizimi grup olarak yapılabilir mi sorusundan hareketle ele alınmıştır. Derslerin monotonluktan uzaklaştırılıp fikir alışverişi geliştirilebildiği, sorumluluk üstlenilebildiği, problemin fark edilip çözüm ve yorum üretilebildiği, daha aktif süreç yaşanmasının sağlandığı bir yöntem geliştirme üzerine yapılmış çalışmaların anlatılması hedeflenmektedir. Nitel araştırmayla birlikte amaç doğrultusunda uygulanan grup çalışma yöntemleri, kazandırdıkları, öğrenci görüşleri ve ortaya çıkan çalışmalar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Yaratıcılık, Desen, Grup Çalışması, Eğitimde Yaratıcılık, Öğretim Teknikleri, Heykel

Creative Teaching Techniques in Art Education: Group and Collaboraion Study in Drawing Lessons

SUMMARY

Art education is rendered possible with qualified art educators who are prescient, imaginative, proficient, innovative, creative, progressive and program developers. It is accepted that the educationalist individual who can get familiar with the students and direct them, convey his/her knowledge and remarks and lets students develop and find their own lines (etc.), improves the class quality and success.

Alongside classic teaching methods in art education, student centric, solution oriented, contemporary and creative methods also should be involved. Being one of the fundamental classes of plastic arts, drawing is a class that envisages students to work as individuals. This study, however, approaches with the question "can drawing be conducted as a group" considering the educator is also a part of the group. It is aimed to depict the studies that are developed, in which exchanging of ideas, taking responsibility, defining the problems and coming up with solutions and remarks for them is emphasized, therefore steering the class away from monotony and providing a more active process. Group study methods conducted towards the aim, upsides they bring, student remarks and the resulting studies will be evaluated via qualitative research.

Keywords: Art Education, Creativity, Drawing, Group Study, Creativity in Education, Teaching Techniques, Sculpture

1. GİRİŞ

Sanat eğitimi, diğer eğitim alanlarından farklı olarak uygulamanın ön planda tutulduğu bir alandır. Özellikle plastik sanatlarda birebir eğitim anlayışı söz konusu olduğu için eğitimci ile öğrenci iletişimlerinin öğrenmeyi ve başarıyı etkileyen bir faktör olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Hemen anlaşılabilirliği gibi ders, sadece eğitimcinin anlatıp öğrencinin öğrenmesi gereken bilgilerin aktarılması sürecinden farklıdır.

Sanat eğitiminde bireyin duygu, düşünce ve hayal dünyasının geliştirip yaratıcılığının ortaya çıkarılmasında eğitim yerleri, şekli ve anlayışları oldukça önemli ve değerlidir (Uz, 2014: 90).

İKSV'nin (2014: 12, 18, 86) raporuna göre, nitelikli eğitim, öğrenenleri özgür ve yaratıcı düşünceye teşvik eden, gerekli yeteneklerle donatan, kapsayıcı bir eğitim olarak düşünülebilir. Nitelikli sanat eğitimi de bütün öğrenenler için öğrenim deneyiminin çok boyutlu ve kişisel gelişime yardımcı olunmasıyla mümkündür. Sanat eğitimi, ülkelerin kültürel sermayeye fayda ve ihtiyaç duyulan yeteneklerin gelişmesine katkı sağlayan bir işlev görmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin yetenek ve becerilerinin ortaya çıkarılarak aktif katılım ve motivasyon sağlanması eğitimin niteliğini geliştirmektedir.

Sanat ve yaratma tutkulu bir çabadır, sanat öğretmek de birçok sanat eğitimcisi için zorlu bir aktivitedir (Milbrandt, 2006: 20). Sanat eğitimi tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yenilenip gelişerek çağdaş eğitim anlayışına ulaşma hedefi gütmektedir. Araştırmacıların üzerinde titizlikle durduğu bu konu, özellikle yaratıcılığı ortaya çıkarma anlamında yöntem geliştirmeyle mümkün olabilir. Bu bakımdan araştırmaya konu olarak uygulanan teknikler; ilgi, cesaret, yaratıcılık, çizimi daha hızlı sonuçlandırabilme, daha doğru çizim yapabilme, yorum getirebilme, yeni teknik deneme, problemlere hızlı çözüm geliştirebilme, güçlü iletişim, farklılıklara saygı vb. çoğaltabileceğimiz her anlamda başarılı sonuçlar vermesi nedeniyle tekniklerin anlatımını gündeme getirmiştir. Hazırlanan metin konuyla ilgili araştırmacılar için yöntem önerisi olarak değerlendirilmiştir. Gösterilen örnekler öğrenci çalışmalarıdır ve yazılı izinleri alınarak kullanılmıştır.

Bu araştırma, desen grup olarak ve işbirlikli öğrenme yöntemiyle çizilebilir mi sorusundan hareketle geliştirilmiş ve alışlagelmiş çizim teknikleri dışına çıkılarak yapılmış yöntemler üzerinedir. Ayrıca geliştirilen yöntemler yaklaşık 23 senelik deneyimle alınan sonuçları da içermektedir.

İşbirlikli eğitim anlayışı yirminci yüzyılın ortalarından bu yana görsel sanatlarda yaratıcı üretim tarzı olarak kullanılmaktadır (Rousell, Fell 2018: 92). Grup ve işbirlikli çalışmanın sanat eğitiminde yeri olmasına rağmen, desen çiziminde çok uygulanan bir yöntem olmadığı söylenebilir. Derslerde yapılan bu çalışmalar, öğrencinin gelişimine ve özellikle derse olan ilgiyi artırmaya yönelik her hafta farklı olacak şekilde uygulanmıştır. Bu araştırmada çalışmalarının uygulanma şekli, amacı ve kazanımlarının anlatıldığı dört örnekle yetinilecektir.

Yoğun ve çoklu bir çalışma olan bu yöntemler, yine çoklu yöntemlerle değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle farklı grup ve dönemlerde uygulanan çalışmaların anlatılması yine çoklu bilimsel araştırmayla mümkün olmuştur. Geliştirilen yöntemlerin bazıları bilimsel çalışmalarla değerlendirilmiş, konuyla ilgili araştırmacılara sunulmuştur. Bu makalede ele alınan grup ve işbirlikli çalışmalar, daha önceki araştırmalardan farklı, geliştirilmiş yöntemlerdir ve nasıl uygulandığı, sonuçları detaylı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Aynı araştırmaların tekrarı olmayan bu metinler okuyucularla paylaşılmıştır.

2. DESEN DERSLERİNDE YARATICI YÖNTEM GELİŞTİRME

Güzel sanatlarda verilen desen dersleri daha önce de bahsedildiği gibi uygulamalı bir derstir. Öğrencinin gördüğünü algılayıp çizme becerilerine dayanır. Derslerde öğrenilmesi istenilen şeylerin önemi ne kadar büyükse öğrencinin görüşü, görüş oluşturmaya ve buna izin verilmesi de o kadar önemlidir. Özellikle sanat eğitiminde farklı kişilik yapısına, istek, beklenti ve hayallere sahip öğrencilerin kalıplaşmış bilgilerle standart hale getirilmesi oldukça sakıncalı olduğu söylenebilir. Birebir anlatım şeklinde yapılan dersler aynı zamanda sınıfın tümüne hitap edebilir hale getirildiğinde farklı sonuçlar alınabilmektedir.

Bilindiği gibi sanat eğitiminde en iyi öğrenme uygulama yolu budur. Bu noktada eğitiminin teorik, uygulama ve teknik anlamda yeterliliği, bilgileri aktarma becerisi, yaratıcılığı bulup ortaya çıkarma kapasitesi önemlidir. Tülay Çellek (2003:3-4)'in de bahsettiği gibi eğitimci, öğretirken teşvik ve motive de etmelidir. Öğrenciyi yeni arayışlar için cesaretlendirmeli ve desteklemelidir. Kısacası sanat eğitiminde öğretmenin rolü, öğrencinin rolü kadar önemlidir. Dolayısıyla sanat eğitimi de diğer eğitim alanları gibi nitelikli sanat eğitimcileri ile yapılabilir. İyi bir sanatçı olmak iyi bir eğitimci olunabilecek anlamına gelmez her zaman. Ancak bilinmektedir ki yaratıcı eğitimci kişiliği derslere, öğrencilere ve sonuca yansımaktadır.

Sanat öğretiminde tek bir yöntem vardır denemez. Sınıf ortamının eğitimcilerin de içinde yer aldığı bir grup olduğu düşünülürse dersin kapsamı, amacı, hedefleri ve öğrenim çıktıları yanı sıra, grubun yapısı, gelişim seviyeleri, kapasiteleri, amaçları vb. anlamda farklılık gösterdiği kabul edilmelidir. Sınıf ortamı aynı zamanda gelişim, bakış açıları, düşünce biçimleri, ortaya çıkan sonuçlar olarak birbirlerine örnek teşkil etmektedir. Sınıf içi gelişim, o sınıfta bulunan tüm öğrencilere yansımaya ve güdüleyici olacaktır. Sanat eğitiminde özellikle kişisel beceri, beklenti ve yaratıcılıklar söz konusudur. Bu nedenle eğitimcilerin tutum ve davranışları kadar öğrenciyi her anlamda izin vermesi ve desteklemesi de önemlidir. "Çünkü bu eğitimin, bireysel ayrıcalıklara göre yapılması gereklidir. Yani yöntem tahtaya çizilen tablonun yinelenmesi değildir" (Çellek, 2003: 4).

Kullanılan eğitim yöntemleri nedeniyle eğitimciler, öğretim ortamında etkin bir biçimde yer alırlar. Geleneksel öğretmen merkezli eğitim anlayışı, öğrencilerin pasif kalmalarına neden olduğu ve eğitimcinin de ortamın tek hakimi pozisyonu olduğu bilinmektedir. Ancak bugün bu yaklaşım yerine, öğrenci merkezli tasarım ilkesi yaygın olarak kabul görmektedir. Bu yaklaşımda geleneksel tasarımlara göre, öğrencinin eğitim sürecinde aktif rol alması ve katılımı, öğrenmenin doğasının iyi analiz edilmesi, öğrenci niteliklerinin iyi bilinmesi ve bunlara uygun ortamın tasarlanması zorunludur (Bayrakçı, Doymuş, Doğan, 2015 s. iii).

Eğitimciler, aynı zamanda iyi gözlemci olmalıdır. Bilgi olmadan bilgiyi yorumlamak mümkün değildir. Yaratıcılık da, edinilen bilgileri yorumlamayı, zaman zaman onlara karşı koymayı gerektirir. Eğitimci için, alışlagelmişin dışına çıkmak ya da öğrencileri alışlagelmişin dışına çıkarabilmek bilgi ve becerileri, sorun yönetme biçimleri vb. anlamında onların yaratıcılıklarıdır da denebilir. Bu noktada devreye giren yaratıcı eğitimci kişiliği, sınırları zorlayandır aynı zamanda. Bilgi ve beceriler yanı sıra, iletişim becerisi, hayal gücü ve sonrayı önceden görebilme kabiliyeti gerektirir. "Yaratıcı bir ortam kısıtlayıcı, otoriter ve aşırı derecede yapılandırılmış olmamalıdır. Yaratıcılığın açığa çıkarılmasında önemli role sahip olan öğretmen kendine güvenen, bilgili, doğal, içten ve coşku dolu olmalıdır (Aral, 1999: 16). Bu araştırmada da grubun bir parçası olarak ele alınan eğitimcinin tutum ve davranışları tüm grubu etkilediği şeklinde değerlendirilebilir.

3. SANAT EĞİTİMİNDE İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME VE GRUP ÇALIŞMASI

İş birliği sözlükte, 'amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı', grup ise 'ortak özellikleri olan varlıklar, nesnelere bütünü; görüşleri, çıkarları bir olan kişiler bütünü, ekip' (TDK) olarak tanımlanmaktadır. "İşbirliği gerektiren durumlarda bireyler,

kendilerine ve grup üyelerine yarar getirecek durumları ararlar ve bunları gerçekleştirmeye çalışırlar. İşbirlikli öğrenme, öğrencilerin hem kendilerinin hem de grup arkadaşlarının öğrenmelerini en üst düzeye çıkarmak amacıyla oluşturulan küçük grupların öğretimsel amaçlarla kullanılmasıdır” (Johnson, Johnson, Johnson Holubec, 2016: 1: 3).

Kaynaklarda bu kavramın, eğitimde yeni olmamakla birlikte özellikle sanat eğitimindeki geleneksel algıların aksine durduğu belirtilmektedir. İşbirlikli öğrenme ile öğrenciler, genellikle eğitimci tarafından belirlenen öğrenme hedeflerini ve paylaşma anlamında farklı deneyim, yaşantı, bilgi, anlam vb. yaklaşımları bir araya getirir. Başka bir deyişle, öğrenme ve yaratma olanakları “ben”in ötesinde, “biz”e doğru hareket ettiği bir alan haline gelmektedir (Guyotte, Sochacka, Costantino, Kellam, Walther, 2015: 3).

İşbirlikli öğrenme bir grup çalışmasıdır, ancak her grup çalışması işbirlikli öğrenme değildir. Bir grup çalışmasının işbirlikli öğrenme olabilmesi için gruptaki öğrencilerin etkileşerek birbirlerine yardımcı olması, grup üyelerinin diğerlerinin öğrenmelerinden sorumlu olması, ortaya ortak bir ürün koyması ve aralarında yaratıcı işbirliği esastır (Kurtuluş, 2001:202).

Araştırmalar göstermektedir ki grup çalışmasının temel ilkeleri vardır ve grubun her üyesinin görüşleri önemlidir. “Grubun her üyesi, gruba karşı sorumludur. Çalışmaya ait kararların alınmasında ve sorunların çözümünde ortaklaşa davranılır. Her üye ve her üyenin duygu ve düşünceleri değerlidir, grup üyeleri arasında karşılıklı saygı esastır ve her eleştiri yapıcıdır” (Yılmaz, 2007:749).

Sanat eğitiminde de yaygın olarak kullanılan grup ve işbirlikli çalışma yöntemleri öğrencilerin özellikle birbirlerinden öğrenme, yardımlaşma, korku ve kaygılarını yenmelerini sağlamakta, iletişimi güçlendirmekte, dersi daha çok sevmelerine yardımcı olmaktadır.

İşbirlikli öğrenmenin tek bir teknikten oluşmadığını dile getiren Vesile Yıldız (1999: 157-158), uygulanacak tekniğin dersin amacı, konusu, öğrencilerin çeşitli becerileri ve imkanlar doğrultusunda önceden tespit edildiğini ve süre planlaması yapıldığını söylemektedir. Ayrıca çalışma süresi boyunca öğrenciler amaca ortak olabilir ya da farklı yaklaşımlar ortaya koyabilirler.

Kaynaklarda sıkça belirtildiği gibi bu yöntemde grup üyeleri arasında olumlu bağımlılık söz konusudur. Başarının diğer grup üyelerinin çalışmasına bağlı olduğunun farkında olan işbirlikli öğrenme gruplarında öğrenciler, birlikte öğrenme için motive edilirler ve bundan memnuniyet duyarlar. Öğrencilerin tümünün öğrenme düzeylerinin en üst seviyeye çıkarma; amaca ulaşmak için hem kendilerinin hem de diğer grup üyelerinin en üst seviyede iş yapma gerekliliğinin farkında olunması; grup üyelerinin birbirini cesaretlendirmesi, desteklemesi, açıklamalar yapılması, yardımlaşma, paylaşma, yüz yüze çalışma; sosyal beceriler kazandırma, gerektiğinde liderlik etme ve tüm süreci analiz etme gibi özetlenebilecek temel özellikleri vardır (Johnson, Johnson, Johnson Holubec, 2016: 1:7). Desen derslerinde de tüm koşullar yerine getirilmiş ve üst seviyede hedeflenen sonuçlara ulaşılmıştır.

İşbirlikli çalışmada, çalışmaya başlamadan önce eğitimcinin nasıl bir şey yapılacağı ile ilgili ön bilgi vermesi esastır. Ancak bu araştırma için kullanılan yöntem ve eğitim düzeyi yüksek olduğu, problem karşısında nasıl tepki verdikleri ya da çözüme ulaşma hızının nasıl bir süreç geçirdiği tespit edilmek istendiği için ön bilgi verilmemiştir. Öğrencilere aynı anda aynı iş için görev verilerek, farklılıkların ortaya çıkardığı etkiler ve sonuçlar gözlemlenmiştir. Yine işbirlikli çalışmanın önemli aşaması ya da koşullarından olan

eğitimcinin gruptaki her üyenin aktif katılımını sağlamak için gerekli özen gösterilmiştir. Ayrıca çalışma süresi boyunca eleştiri ve önerilerle düşünceler paylaşılmıştır.

Özetlemek gerekirse, işbirlikli öğrenme, ortak amaç üzerine çalışmayla öğrenme yaklaşımıdır ve yapılandırılmış grup çalışmasıdır. Bilgiyi hazır almak yerine deneyimleyerek bilgiye ulaşmak asıl amaçtır. Ancak bu çalışmaların ilk denemesinde hemen bir başarı beklentisi olmamalıdır (Yılmaz, 2007: 748). Daha önce de bahsedildiği gibi, desen derslerinde uygulanan grup çalışmalarında problemle o an karşılaşma ve o an yaratıcı çözüm beklendiği için çalışmalardan önce özellikle ön bilgi verilmemiştir. Ders sonu ortaya çıkan işler üzerinden yapılan değerlendirmelerde, öncelikle öğrencilerin çalışmanın amacı ve kazanımları hakkında fikirlerinin ön planda olduğu eleştiriler yapılmış, çalışmanın neden yapıldığına dair bilgiler verilmiştir. Çalışma süresi boyunca çoğunlukla öğrencilerin amacı fark edip daha aktif çalışma yoluna gittikleri görülmüştür. Bu süreç içerisinde ilk yapılanla ilerleyen çalışmalarda daha çok bilinçlenmişler, konu hakkında daha doğru değerlendirme yapar hale gelebilmişlerdir. Ön bilgi verilmemesinin bir nedeni de yaratıcılık gerektiren bu derste ya da sanat eğitiminde öğrencilere bilgi verirken onları bir kalıba sokmama ya da kalıplaşmış bir çalışma olmaması için seçilmiş bir yoldur.

Araştırmanın evren ve örnekleme; Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü üçüncü sınıf öğrencileri ve desen dersidir. Daha önceki sınıflarda aldıkları derslerinde alt yapısı oluşturulmuş haftada 3 saat verilen zorunlu bir derstir. Geliştirilmiş desen eğitimi ile ilgili program farklı yıllarda farklı sayı ve özellikte öğrencilerden oluşan sınıflara uygulanmış, yapılan grup çalışmalardan alınan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Bu araştırma için düzenli olarak hazırlanmış program 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019 yıllarında ve farklı üyelerden oluşan 3 farklı gruba uygulanmıştır. Aynı bölüm ve sınıfta aynı amaçlar için bulunan ancak kişilik yapıları, becerileri, istekleri, beklentileri, hayalleri vb. farklı öğrencilerin yaptığı grup çalışmalarından alınan sonuçlar karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Tüm farklılıklara rağmen öğrencilerin davranış ve tutumları, elde edilen çizimlerden alınan sonuçlar vb. neredeyse birebir aynıdır. Bunun da yöntemin doğruluğunu kanıtladığı söylenebilir. Sonuçların değerlendirilmesi birebir iletişim, çalışmalarının etkilerinin gözlenmesi, öğrencilerin kazanımlarını kendilerinin anlatmaları, çizdikleri desenler, derse olan ilgi ve devamlılık, çizim anlamında kişisel gelişimlerin izlenmesi ve dersi aldıktan sonra diğer ders ve çalışmalarına nasıl yansıdığı takip edilerek yapılmıştır.

Grup çalışma örneklerinin üçüncü sınıf öğrencileriyle uygulanma nedeni gerekli ve yeterli sanatsal alt yapıya sahip oldukları düşünüldüğü içindir. Tüm bir yılı kapsayan çeşitli teknik ve yöntemlerle hazır hale gelen öğrenciler, zaman zaman bireysel çizimden çıkarılarak grup çalışmasına yönlendirilmiştir. Daha sonra detaylı anlatılacak olan grup çalışmaları ardışık haftalarda değil, araya zaman bırakılıp, döneme ve yıla yayılarak uygulanmıştır. Bunun nedeni de çalışma yöntemi olarak alışkanlık oluşturup bireysel çalışmaya dönüldüğünde hem motivasyon eksikliğine neden olmaması hem de başarısız olma korkusunun önüne geçme düşüncesidir.

Uygulandığı her dönemde dersi alan her öğrenci, uygunluğuna bakılmadan işbirlikli grup çalışmalarına dahil edilmiştir. Öyle ki her öğrenci kişisel farklılıklar nedeniyle her çalışmaya uygun olmayabilir, uyum sağlamayabilir ya da sağlayamayabilir. Ancak hiçbir öğrenci çalışmanın dışında bırakılmadan katılımı sağlanmış ve katılım için hiçbir dönem olumsuz ya da isteksiz bir tavırla karşılanmamıştır. Böylece tüm farklılıklara, belki de eksikliklerine rağmen öğrenciler, grup bilincine ulaşmışlar ve bir parçası olabilmişlerdir. Hatta daha sık ve çok bu tür çalışma yapma yönünde tavır göstermişlerdir. Bu da grubun bir üyesi olarak değerlendirdiğimiz eğitime güven probleminin olmadığını kanıtlamıştır. Dolayısıyla eğitimcinin öğrenci üzerinde oluşturduğu izlenimler olumlu karşılık bulmuş,

öğrencilerin tümünün istekli ve zevkle çalıştıkları bir süreç yaşanmıştır. Sıklıkla tekrar edildiği gibi, farklı düşünce ve kişisel yapıya sahip kişileri aynı amaç doğrultusunda bir araya getirmek oldukça güç bir durum olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu çalışmalar sonrasında görülmüştür ki her bir öğrencinin kişisel gelişimleri üst düzeylere çıkabilmiştir.

4. DESEN DERSLERİNDE YAPILAN GRUP VE İŞBİRLİKLİ ÇALIŞMA ÖRNEKLERİ **Uygulama Örneği 1**

Modelin duruşunu her açıdan algılama, bilgi edinme ve işbirlikli çalışma olarak uygulanmış ve daha önce de farklı biçimlerde denenmiş olan yer değiştirerek, yani birbirlerinin yerine geçerek grup çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada modeli her açıdan görüp duruş hakkında bilgi edinme amacı güdülmektedir. Uygulama yöntemini kısaca anlatmak gerekirse, ilk önce modelin duruşu belirlenmiş, sonra süre sınırı konularak çizim yaptırılmıştır. Süre bitiminde öğrencilerden kendi kağıt ve malzemelerini alıp saat yönünde yer değiştirmeleri ve yeni yerlerinde modeli yeniden çizmeleri istenmiştir. Sınıfta bulunan öğrenci sayısı ve kendi ilk çalıştıkları yere gelinceye kadar, aynı duruşu her seferinde yeniden çizmek koşuluyla, çalışma devam ettirilmiştir. Aynı yöntem ikinci denemede tekrar edilmiş ancak bu sefer kendi çalıştıkları kağıt ve malzemeyi yerinde bırakarak yine saat yönünde yer değiştirmeleri istenmiştir. Yerine geçtikleri arkadaşlarının kullandığı malzeme ve teknikle aynı çizime süre sınırı konularak devam etmeleri sağlanmıştır. Bu çalışmalar sonrasında öğrenciler hem duruşu her açıdan algılama ve öğrenme yoluna gitmişler, hem de kendi kullandıkları teknik ve yöntem dışında çalışmak zorunda kaldıkları için yeni beceriler kazanabilmişlerdir¹.

Daha sonra yeni bir grup çalışmasına geçilmiştir. Öğrencilere tüm hazırlıkları yaparak (kağıt yerleştirme, malzeme seçme, yer belirleme vb.), bir yerde toplanmaları istenmiştir. Bir öğrenci seçilerek 3 dakika süre verilmiş ve ilk kağıttan başlayarak tüm kağıtlara desenin çatısını oluşturma anlamında gördüğü modeli belirlenen sürede çizmesi söylenmiştir. Sınırlı süre kullanılmasının amaçlarından biri de, hızlı görüp algılama ve uygulama becerilerini artırmaktır. İlk çizimde diğer öğrencilerin onu izlemeleri sağlanmıştır. 3 dakika sonunda öğrencinin diğer kağıda geçmesi, aynı şekilde tüm kağıtlara gördüğünü resmetmesi istenmiştir.

İkinci bir öğrenci belirlenmiş, onun da alt yapısı hazırlanmış olan desenlerin sadece yüzü ve kafasını çizerek desene devam etmesi söylenmiştir. Yani ikinci öğrenci, sınıftaki öğrenci sayısı kadar yer alan tüm kağıtlara sadece baş ve yüzüyle ilgilenecek şekilde çizime devam edecektir. Verilen süreler 3 dakikadır ve süre bitiminde öğrenciler, diğer kağıda geçmek zorundadırlar. İlk iki öğrenci görevlerine verilen süre doğrultusunda devam ederken üçüncü öğrenci yine ilk kağıttan başlayıp tüm kağıtlara çizmek koşuluyla devreye sokulmuş, modelin sadece ellerini çizmesi istenmiştir. Daha sonra sadece ayakları çizen öğrenci, sadece kolları ile ilgilenen öğrenci, sadece bacaklar ile ilgilenen öğrenci, sadece gövde çizen öğrenci, modelin durduğu platformu çizen öğrenci, çevredeki nesnelere ilişki kurması istenen öğrenci, zaman zaman desenlere espri katma anlamında örneğin sağ omuza bir hayvan yerleştirir, eline bir çiçek çiz vb. gibi öğrencilere söylemlerde bulunulmuş; her birine farklı görev verilerek tümünün tüm kağıtlarda aktif rol almaları sağlanmıştır.

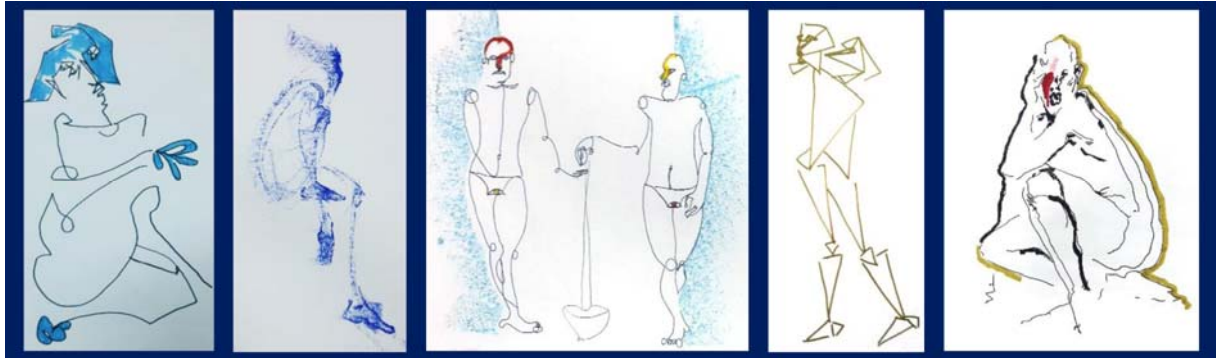
Böylece öğrenciler, modeli aynı konu için farklı açılardan defalarca yeniden incelemek ve çizmek zorunda kalmışlardır. Aynı zamanda kendilerinden önce çizilen desene uyum sağlamak, varsa hatalarını düzeltmek ve eksiklikleri gidermekle yükümlüdürler. Deseni ilk çizen nasıl bir şey üzerinde çalışılması gerektiğinin ön bilgilerini oluşturmaktadır. Diğerleri için bu çizimler belki de problemdir. Çünkü kendilerinden önce ve her seferinde yeni eklenenler kendi çizim alışkanlıklarının dışında yeni şeyler denemek zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Oldukça zorlayıcı bu problem, aynı zamanda onların yeni fikirler oluşturmalarını da sağlamıştır. Her birinde hepsinin ve belli bir sıralamayla çalışmış

olmasına rağmen farklı ve eksiksiz çizimler elde edilmiştir. Daha sonra sıralama ve roller değiştirilerek çalışmaya devam edilmiş oldukça aktif ve verimli bir süreç yaşanmıştır.

Ders sonunda tümünün aktif olduğu, rollerin ve sıralamanın sürekli değiştiği büyük boyutlu bir kağıda tek bir çalışma yapılmıştır. Kağıt asıldıktan sonra öğrencilerin hem izleyici hem de çizen olması sağlanmıştır. Kalem, boya, fırça gibi çeşitli malzemeler hazırlanmış ve farklı seçimler desteklenmiştir. Daha sonra tek bir öğrenci görevlendirilip süre sınırı konularak gördüğü modeli resmetmesi istenmiştir. Süreler kısa tutulmuş süre bittikten sonra başka bir öğrencinin devam etmesi sağlanmıştır. Tüm öğrenciler bir kere desen üzerinde çalıştıktan sonra zaman zaman örneğin yüzünü, ellerini, ayaklarını ya da üzerinde durduğu platformu, çevresinde yer alan nesnelere çizmeleri gibi farklı roller verilerek çizime devam ettirilmiştir. Bu süreler içerisinde izleyen öğrenciler kendilerine sıra geldiğinde gerektiğinde hataları düzeltmeleri, eksiklikleri gidermeleri gerekmektedir. Daha sonra aynı anda ikişer öğrenciye görev verilmiş desenin farklı yerlerinde çalışmaları sağlanmıştır. Zaman zaman da aynı yeri çalışmaları istenmiştir. Giderek, aynı anda çalışan öğrenci sayısı artırılmış, en sonunda tümünün aynı desen üzerinde aynı anda çalışması sağlanmıştır. Hep birlikte çalışma sırasında öğrenciler gerektiğinde yönlendirilmiş, kullandıkları malzeme renk ve teknik doğrultusunda "nereye, neyi, nasıl ve ne kadar koymak gerekir" düşüncesiyle seçimler yapmaları istenmiştir.

Desen bittikten sonra düzeltme yoluna gidilerek çalışma farklılaştırılmıştır. Öğrencilerin yine tümünün aktif olması sağlanarak örneğin bir öğrenciye "yanlış gördüğün bir yeri düzelt", diğerine "eksik bulduğun bir yere ekleme yap" denilerek eksiklikler giderilmiş, yanlışlıklar düzeltilmiştir. Daha sonra sırayla öğrencilerden silme işlemi yapmaları istenmiştir. Örneğin "fazla gördüğün bir yeri, çizgiyi ya da lekeyi sil" denilmiş ve mümkün olabildiğince desenin sadeleşmesi sağlanmıştır. Böylece yoğun çizgi ve lekelerden oluşan çizim gibi, sadeliğinin de başarılı bir sonuç oluşturabileceği bilinci verilmeye çalışılmıştır. Oldukça aktif ve verimli geçen süreç sonunda çalışma başarıyla sonuçlanmıştır.

Öğrencilerin daha sonraki kişisel çizimlerinde sadeleşmeler şeklinde yöntemin katkıları oldukça başarılı bir şekilde görülmeye başlamış ve özgün yorumlar ortaya çıkabilmiştir (görsel 1).

Görsel 1: Öğrenci çalışmalarından örnekler

Uygulama Örneği 2

Aynı konu, aynı problem ve aynı anda çizim yapma düşüncesiyle bir grup çalışması yöntemi kullanılmıştır. Öğrenciler önce ikili, sonra dörtlü, daha sonrada sekizli olmak üzere ortak çalışma grubu oluşturulmuştur. Birleştirilen gruplar, özellikle kişilik yapıları ve çizim anlayışları farklı kişiler yan yana getirilmeye özen gösterilerek eğitimci tarafından belirlenmiştir. Bunun nedeni hem iletişimi güçlendirmek, hem farklı anlayışların oluşturduğu problemlerle karşılaşmaları sağlamak, yeni teknik beceriler katabilmek, hem de birbirleriyle mücadele ederken ortak yeni bir dili bulabilmektir.

Çalışma, önce ikili gruplar oluşturularak başlatılmış ve modeli tek bir çizim üzerinde beraber resmetmeleri istenmiştir. Teknik, beceri, bakış açısı gibi tüm farklılıkların problem oluşturduğu bu çalışma şekli başlangıçta oldukça riskli görünmektedir. Ancak öğrenciler, ilk anlarda birbirlerinin çizimlerine müdahale etmekten çekinseler de ilerleyen sürelerde tam tersine bir yol izlemeyi başarmışlardır (görsel 2).

Görsel 2: Birlikte tek çizim çalışma şeklinden örnekler

Böylece her birinin teknik anlamda yeni şeyler deneme cesaretlerini olumlu etkilediği bir sonuç ortaya çıkmıştır. Çünkü o ana kadar kendi kullandıkları teknik ve yöntem dışında birlikte çalıştığı kişiler yeni öneriler getirmektedir. Bu öneriler onlar için belki de hiç denemedikleri ve denemeye cesaret edemedikleri bir yoldur. Oluşturulan ikili grupta zaten yeterince farklılık olduğu için teknik ve malzeme kullanımı serbest bırakılmıştır. Örneğin biri çizim için kalem kullanırken, diğeri boya kullanmayı tercih etmiştir. Önceden nasıl bir sonuç elde edeceklerinin kritiğini yapmaları için zaman ve fırsat tanınmamıştır. Problemler özellikle o an karşılaşmaları sağlanarak pratik ve yaratıcı çözüm yolları açılmak istenmiştir.

Çalışmanın ilk denemesinde tereddüt yaşasalar da daha sonra yapılan eleştiriler, verilen öneriler, gösterilen çözüm yollarıyla kendi yollarını bulmayı başarmışlardır. Böylece bir deseni zenginleştirmek için çoklu teknik kullanılabileceği öğrenciler tarafından fark edilmiş ve yeni kazanımlar oluşmuştur. Tüm farklılıklara rağmen öğrenciler bir bütün olmayı başarmışlar, ortak çalışmayı yönetebilmişler ve birbirlerini benimsemişlerdir. Giderek gruplar birleştirilmiş ve daha çok sayıda elemanı olan gruplar oluşturulmuştur. Kendilerine yeni katılan grubun farklılıkları, sayının artması yepyeni problemleri gündeme getirmiştir. Devam ettirilen çalışma sonunda başta görülen yabancılaşma ortadan kalkmış, katılımcı sayısı kadar çözüm önerileri zenginleşmeye başlamıştır. Kişi sayısı arttıkça çoklu önerilerle karşılaşmış, hangi önerinin daha doğru olacağı konusunda da yeni bilgilere ulaşmıştır. Bu yeni gruplar artık yepyeni teknik beceriye sahiptir ve ancak bir araya geldiklerinde alınabilecek sonuçlar elde edilmiştirⁱⁱ.

Daha sonra grup üyeleri farklılaştırılarak çalışmaya devam edilmiştir. Ancak bu sefer bilinçli olarak bir kişi dışarıda bırakılmıştır. Her yeni grup oluşumunda bu kişi farklı biri olarak belirlenmiştir. Dışarıda kalan kişi çalışma boyunca serbest bırakılmış, ancak çizimlere katılması zorunlu tutulmuştur. Bu kişiye "istediğin gruba dahil olarak istediğin müdahaleyi yapabilirsin" denilmiş, çalışma süresince aktif olması sağlanmıştır. Serbest çizici isterse tüm çalışma boyunca tek bir gruba katılabilir, isterse de tüm gruplara müdahale edebilir pozisyonundadır. Ancak serbest çizici konumundaki öğrencilerin tümünde tüm gruplara dahil olma çabası görülmüştür. Bazen bozma, bazen katkı sağlama amacı güden bu serbest çizici, diğer grup çalışanlarına çoğu zaman zorluk yaratmaktadır. Çünkü beklenmedik bir anda beklenmedik bir müdahale söz konusudur ve engellemeleri mümkün değildir. Zaten çoklu kişi ile tek çizim yapmak yeterince büyük bir problemdir. Kendi yöntemlerine leke, renk, çizgi, teknik vb. olarak yeni eklemeler yapılmaktadır. Bu yeni eklemeler yeni problem ve yeni çözüm demektir. Tam çözüm bulunmuşken ya da çizim bitmişken yapılan müdahale her şeyi yeniden düşünmeye yönlendirmektedir. Çoğu zaman engellemelerle karşılaşan serbest çizici, çoğu zaman çizimi bitiren ve son noktayı

koyan olmuştur. Çoğu zaman da grup üyelerinin fark etmedikleri çözüm önerileri oluşturmalarını sağlamıştır. Dersin devamında tüm öğrencilerin serbest çizici pozisyonuna geçmesi sağlanarak bu pozisyondaki öğrencinin davranışları ve yaptığı müdahaleler gözlenmiştir (görsel 3).

Görsel 3: Çok üyeli grup çalışmalarından örnekler

Kendini ilk başlarda her şeyi yapmakta belki de bozmakta özgür bulan, aynı zamanda tüm grupların çalışmalarını dışarıdan izleyen pozisyonu olan bu öğrenci, bazen çalışmanın yönlendireni bazen de tamamlayanıdır. Kendini hepsinde ve hepsinden daha çok söz sahibi gibi hissetmiş ve sorumluluk üstlenmiştir. Yapılan çalışmalarda ve sonrasında öğrencilerin de aktif olduğu ders sonu değerlendirmelerde görüşmüştür ki serbest çizici pozisyonunda olduklarında öğrenciler, kendilerini çok daha yaratıcı hissettiklerini dile getirmişlerdir. Ortak bir amaç doğrultusunda hareket edilen bu grup ve işbirlikli çalışmada öğrenciler, yeni şeyler deneme konusunda daha da cesur davranabilmişlerdir. Birbirlerine verdikleri değer arttığı görülmüş, 'biz hepimiz' duygusuyla daha da başarılı olma isteği sergilemişler, teknik becerileri gelişmiş ve çalışma başarıyla sonuçlanmıştır.

Uygulama Örneği 3

Eğitiminin de grubun bir parçası olduğu düşüncesiyle bir çalışma planlanmıştır. Öğrenciler modeli görmeyecek biçimde yerleşmeleri sağlanmış ve duruş tarif edilerek çizim yaptırılmıştır. Bu zamana kadar öğrendiklerini test etmeye de yarayan bu yöntemde anatomi, yerleştirme, mekan verilerini kullanma, konumlandırma, oran-orantı, matematiksel düşünme gibi alışageldiklerinin dışında bir çalışma gerçekleşmiştir. Modeli ve duruşu hiçbir şekilde görmeyen öğrencilere tarifler, ilk başta eğitimci tarafından yapılmış tüm detaylarıyla duruş anlatılmıştır. Gerektiğinde soru sormaları sağlanmış, çalışma süresince anlatıma devam edilmiştir. Atölye her zaman çalıştıkları atölyededir ve çalışma düzeneği aynıdır. Modeli tanıdıkları için oranları ve vücut yapısı hakkında yeterince bilgi sahibidirler. Dolayısıyla konum, mesafe, hangi açıdan görüldüğü, oran-orantı vb. daha önce çokça deneyim yaşanmıştır. Ancak görmeden çizim yapılırken bu bilgileri hatırlamaları ve doğru uygulamaları gerekmektedir. ⁱⁱⁱ

Birkaç denemeden sonra öğrencilere ikili grup oluşturmaları ve aynı desen üzerinde modeli görmeden, anlatılanlar üzerinden birlikte çalışmalarını söylenmiştir. İlk önce yine eğitimci anlatıcı konumundadır ve öğrenciler aynı desen üzerinde birlikte çalışmalıdırlar. Daha sonra öğrencilerin anlatıcı ve çizici olmak üzere görev paylaşımı yapmaları söylenmiştir. Öğrencilerden biri modeli görecektir ve gördüğünü sadece anlatacak, hiçbir şekilde çizim anlamında müdahale etmeyecek ve ellerini gösterme anlamında kullanmayacak; diğeri anlatılanı doğru bir biçimde çizmeye çalışacaktır. Birbirleriyle iletişim kurmayı gerektiren bu çalışmada görüleni iyi analiz edebilme ve sözle aktarabilme söz konusudur. Öğrenciler, bireysel çalışırken çoğu zaman modelin duruşu, anatomisi, oranları vb. hakkında çok düşünmeden çizim yapmaktadırlar. Oysa şimdi modeli hiç görmeyen birine sadece tarif ederek doğru çizdirmekle yükümlüdürler. Bu çalışma sırasında doğru bir biçimde anlatabilmenin kolay olmadığı ve farklı bir dil gerektirdiği anlaşılmıştır. Aynı zamanda her birinin algılama biçimi birbirinden farklıdır. Dolayısıyla

birinin analiz yöntemi diğerinin anlayabileceği bir dile dönüşmelidir. Bu anlamda da oldukça düşündürücü bir çalışma olduğu hemen anlaşılacaktır. Daha sonra anlatıcı çizen, çizen de anlatıcı olmak koşuluyla sürekli değiştirilerek çalışmaya devam edilmiştir. Anlatıcı çizen pozisyonuna geçtiğinde ne demek istendiği konusunda daha hızlı algılar, çizen anlatıcı pozisyonuna geçtiğinde ise çizilecek şeyin nasıl tarif edilirse doğru algılanır olduğunu daha iyi tespit eder hale gelmiştir.

Dersin devamında grup sayıları 3 kişiye çıkarılmış, bir kişinin anlatıcı olması sağlanmış diğer 2 kişinin de ortak bir çizim yapması istenmiştir. Modeli görmeden arkaları dönük duran 2 kişi diğer bir kişinin anlattıkları ve tarifleri doğrultusunda ortak tek bir desen üzerinde çalışmak zorundadırlar. Farklı kişilik yapıları, aynı zamanda algılardaki farklılıklar birbirleriyle sürekli iletişim kurmalarını gerektirmiş, birbirlerini tenkit etmişler, önerilerde bulunmuşlar dolayısıyla sürekli tartışarak desen çizdikleri görülmüştür. Farklı sürelerle tekrarlanarak devam edilen çalışma için anlatıcı ve çizicilerin sürekli yer değiştirmeleri sağlanmış, böylece hem iletişim kurma, hem birbirlerinin dillerini anlayabilme, kendilerini doğru ifade edebilme anlamında oldukça verimli süreç yaşanmıştır. Grup içinde yer alan kişiler değiştirildiğinde, yeni kişiler eklendiğinde problemler de doğru orantılı olarak değişmiş ve büyümüştür. Her problemin çözümü kişi sayısı, farklılıkları, teknikleri, bakış açıları vb. anlamında değişmek zorunda kalmıştır. Ayrıca bu çalışma sonunda bir modeli resmederken nasıl bakmak gerektiği bilincine ulaşmışlar ve bilginin önemi ortaya çıkmıştır. Daha sonraki özellikle etüt çalışmalarında öğrencilerin gördüklerinin analizinin daha iyi yaptıkları görülmüş ve daha çözümlenmiş desenler ortaya çıkmıştır. Çizimi bitirmek için kullandıkları süreler kısalmış, detaylı çizimler yapabilir hale gelmişler, çalışma oldukça başarılı bir şekilde sonuçlanmıştır gözlenmiştir (görsel 4).

Görsel 4: Öğrenci çalışmalarından örnekler

Uygulama Örneği 4

İkili grup oluşturularak bütün olmayı hedefleyen bir çalışma planlanmıştır. Öğrencilerden biri çalışma düzeneği önüne yerleştirilmiş ve çizim hazırlığı yaptırılmıştır. Diğerine, düzeneğin önünde duran arkadaşının gözlerini bir eliyle kapatmaları ve çizim yapacağı elini tutmaları söylenmiştir. Yani gözleri açık olan öğrenci, kapalı olanın elini kendi eli gibi kullanacak ve modeli bu koşulda resmedecektir. Gözleri kapalı olan öğrenci, hiçbir şey görmemekte ama kendisine çizim yaptırılmaktadır. Gözleri açık olan öğrenci ise başkasının eliyle çizim yapmak zorundadır. Her ikisi de kendi bedenleri dışında başka bir beden müdahalesiyle karşı karşıyadır. Her ne kadar gözleri kapalı olan öğrenci modeli görmese de bir çizim yapmakta ve doğru çizim için direnmektedir. Gözleri açık olan ise kendine direnen bir el ile doğru çizimi yapmak zorundadır. Çalışma süresinde öğrencilerin birbirleriyle sürekli iletişim kurdukları gözlenmiştir. Oysa gözleri kapalı olan herhangi bir şeyden sorumlu değildir. Görmediği halde kendi elini başkasının kullandığı bir çizim üzerinde sorumluluk kabul etmek zorunda değildir. Ancak öğrenciler öylesine içselleştirip birbirlerinin bir parçası olmayı kabullenmişlerdir ki her ikisi de doğru çizimi yapabilmek adına aynı derecede sorumluluk aldıkları görülmüştür. Görmeyen öğrenci, hangi malzeme ve yöntemle ne yaptıklarını sorgulamış, modelin nasıl durduğuna dair bilgiler almaya ve görene uyum sağlamaya çalışmıştır. Gören öğrenci ise sonucun doğruluğundan arkadaşına karşı daha fazla sorumluluk hissetmiş ve bireysel çalışırken gösterdiği

özenden daha fazlasını gösterir olmuştur. Bazı gruplarda sağ ya da sol el kullanımı karmaşası gündeme gelmiş ve hiç tanık olmadıkları bir problemi yönetmeye çalışmışlardır. Bu çalışma birlikte çalıştıkları kişiye karşı sorumluluğun ön planda olduğu farklı sonuçlar ortaya çıkarmış, dolayısıyla yeni bir kazanım daha edinilmiştir (görsel 5).

Görsel 5: Öğrenci çalışmalarından örnekler

Ders, ikili aynı gurubun çalışmasıyla devam ettirilmiştir. Aynı yöntem bu sefer her iki öğrencinin de görerek çizim yapmasına dönüştürülmüştür. Daha önce gören ve arkadaşının elini kullanan öğrenci aynı pozisyonadadır. Farklılık, tüm süreci gören öğrenci yönetirken bu sefer diğerinin de buna dahil olmasıdır. Hem çalışmalar sırasında hem de ders sonrası değerlendirmelerde fark edilmiştir ki her ikisinin de gördüğü çizimde daha fazla direnç söz konusudur. Duruşun nasıl olduğunu her ikisi de görmekte ancak santimlerle de olsa bakış açılarındaki farklılık çatışmaya sebep olmaktadır. Örneğin modele biri tam karşıdan bakarken, diğeri az da olsa açıyla görmektedir. Diğer bir zorluk da aynı anda aynı yere bakıp çizim yapmak gerekmektedir. Oysa aynı çizim üzerinde çalışılıyor olsa da algılama ve çizim alışkanlıklarındaki farklılıklar nedeniyle örneğin biri modelin başını çizerken, diğeri gövdesinin önce yerleştirmenin önemli olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla sorunun aşılması için plan yapılmalıdır.

Birbirlerinin elini tutarak aynı anda tek bir çizim yapma düşüncesiyle daha önceki aynı desende ortak çalışma burada farklılaşmıştır. Çünkü her ikisi de hem kalemi aynı anda kullanarak çizmek ve senkronizasyon tutturmak, hem de bakış açısı farklılıklarını harmanlamak zorundadırlar. Dolayısıyla çözüm için yeniden yeni bir yol bulmak gerekmektedir. Bu çalışmalar öğrencileri pratikleştirmekte, yaratıcı olmaya zorlamakta, bazen tesadüfen de olsa yeni teknikler keşfetmelerini sağlamakta vb. gibi çoğaltılabilecek pek çok kazanımlar oluşturmaktadır.

Daha sonra gören görmeyen, görmeyen gören olacak şekilde yer değiştirilmiştir. Çizen pozisyonda olan öğrenci süreci kendisi yönettiği için (malzeme seçimi, kullanacağı teknik vb.) beklenen kendi çizgisel dilini ortaya koymasıştır. Oysa şaşırtıcı derecede her iki öğrencinin aktif olduğu durumda da benzer çizgilere rastlanmıştır. Bu da birbirlerini içselleştirdikleri olarak değerlendirilebilir ya da beraber ortak yeni bir dil oluşturdukları düşünülebilir (görsel 6).

Görsel 6: Öğrenci çalışmalarından örnekler

Uygulanan yöntemlerin her birinden sonra bireysel ve etüde dayalı çizimlerle öğrencilerin bu çalışmalardan nasıl etkilendikleri sürekli test edilmiştir. Ortaya çıkan sonuç hiçbir yöntemin hiçbir öğrenciyi olumsuz etkilemediği, aksine çok büyük ilerlemeler kaydedildiği yönündedir.

5. BULGULAR, TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmalar, gözlemler ve ortaya çıkan ürünler gibi veriler değerlendirildiğinde; yöntemlerin uygulandığı her dönemde özellikle grup ve işbirlikli çalışmanın koşullarının öğrenciler tarafından kendiliğinden yerine getirildiği görülmüştür. Sınıfta bulunan her öğrenci sınıfın tümüne karşı sorumluluk duymuş ve kendileri de bunu dile getirmişlerdir. Karar almada ve sorunu çözmede ortak hareket etmişler, birbirlerinin neyi, nasıl düşündüğünü anlamaya çalışmışlar ve farklı düşüncelere değer verebilir hale gelmişlerdir. Ders sonu değerlendirmelerde eleştirilerin oldukça yapıcı ve saygı çerçevesinde ele alındığı görülmüştür.

Yapılan grup çalışmalarında öğrenciler çoklu problemle karşılaşmışlar, yeni yöntem geliştirme, algılama, uyum hızı vb. paralel olarak gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. İletişim kurma gerekliliği belki de birbirlerini daha iyi tanır, anlar ve sahiplenir hale gelmelerine yardımcı olmuştur. Grup psikolojisi olumlu gelişme göstermiş ve çalışmalara olumlu yansımıştır. Birlikte ama farklı çalışabilme düşüncesi, bilgi paylaşımı ve eleştirel bakış gelişmiştir. Ayrıca en önemli sonuçlardan biri de birbirlerine kattıkları yöntem ve tekniktir.

Tüm çalışmalar sonunda ve uygulandığı her dönemde dersi alan öğrencilerin birbirlerine olumlu anlamda bağlılık hissettikleri, daha aktif ve iletişimlerinin güçlendiği bir süreç yaşadıkları görülmüştür. Hep birlikte çalışma fikriyle daha çok motive olmuşlar, başarının grup çalışmasına katılan her öğrencinin başarısına bağlı olduğu bilincine ulaşmışlar ve birbirlerini bu anlamda geliştirebilmek için çaba göstermişlerdir. Öyle ki derse katılmayan bir öğrenci bile olsa eksikliği hissedilmiş ve katılım için birbirlerini motive etmişlerdir. Kendi düşüncelerini paylaşmaktan çekinmez hale gelmişler, birbirlerini daha başarılı olunması anlamında olumlu eleştiriler yapmaya başlamışlardır. Örneğin, o gün kendi çiziminden memnun olamayan bir öğrenci olduğunda, olumlu taraflar arkadaşları tarafından bulunup kendisine gösterilmiş, o öğrencinin de duygu ve düşüncelerinin olumlu etkilendiği görülmüştür. Özetlemek gerekirse, ders sonu değerlendirmelerde yine işbirlikli çalışmanın önemli adımlarından olan cesaretlendirme, destekleme, yardımlaşma, paylaşma, kendini ifade etmek için fırsat verme, övme vb. gibi eleştirilerle karşılaşmış anlamında üst seviyede gelişim gözlenmiştir. dolayısıyla çalışmalar başarılı sonuçlar vermiştir.

Araştırmalar göstermektedir ki işbirlikli öğrenme yöntemi, başarı için daha fazla çaba, olumlu ilişkiler ve daha iyi bir psikolojik durum ortaya çıkarmaktadır (Johnson, Johnson, Johnson Holubec, 2016). Desen derslerinde uygulanan bu yöntemlerde de sınıf içi iletişimin güçlendiği, neredeyse birbirleriyle hiç iletişim kurmayan öğrencilerin ya da grupların birbirlerini benimsedikleri, değer verdikleri, sevdikleri, beraber çalışmaktan büyük mutluluk duydukları vb. bir sonuca ulaşılmıştır. Grup üyeleri, birbirleriyle empati kurmayı başarmışlar ve grubun başarısına yansımıştır. Ders dışı paylaşım ve birlikte zaman geçirme gibi ilişkileri olumlu anlamda etkilenmiştir.

Sonuç olarak; sanat eğitiminde yaratıcı ve özgün çözümler üretmek ortaya konulan yaratıcı eğitimci kişiliği sayesinde öğrencilerin yaratıcı bireyler yetişmesinin yolu açılabilir. Desen derslerinde uygulanan grup ve işbirlikli çalışma yöntemleriyle de dersler oldukça aktif ve verimli geçmiş, dikkat gelişmiş, ilgi artmış, iletişim güçlenmiş, farklılıkların değerleri anlaşılmiş ve en büyük hedef olan yaratıcılık ortaya çıkabilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aral, N. (1999). Sanat Eğitimi-Yaratıcılık Etkileşimi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 15, s.11-17, <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1120-published.pdf>, erişim tarihi: 23.01.2018.
- Bayrakçeken, S.; Doymuş, K.; Doğan, A. (Eylül 2015). İşbirlikli Öğrenme Modeli Ve Uygulanması, 2. Baskı, Pegem Akademi Yay. Ankara, <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/81020150958313.%20%C4%B0%C5%9F%20Birlikli%20%C3%96%C4%9Frenme%20Modeli%202.bask%C4%B1%20onay.pdf>, erişim tarihi: 16.05.2019.
- Çellek, T. (Eylül 2003). Sanat ve Bilim Eğitiminde Yaratıcılık, PIVOLKA, Yıl: 2, Sayı: 8, Sayfa: 3-11, http://elyadal.org/pivolka/08/PIVOLKA_08_01.pdf, erişim tarihi: 22.01.2018.
- Guyotte, K. W.; Sochacka, N. W.; Costantino, T. E.; Kellam; N. N.; Walther, J. (October 12, 2015). Collaborative Creativity in STEAM: Narratives of Art Education Students' Experiences in Transdisciplinary Spaces, International Journal of Education & the Arts, Volume 16 Number 15, pp: 1-38, <https://ijea.org/v16n15/v16n15.pdf>, erişim tarihi: 28.05.2019.
- Johnson D.W., Johnson, R. T., Johnson H. (Aralık 2016). İşbirlikli Öğrenme El Kitabı, "İşbirlikli Öğrenme", (Çeviri editörü: Ayfer Kocabaş), 1. Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/26122016161346pdf.pdf>, erişim tarihi:16.05.2019.
- İKSV-İstanbul Kültür Sanat Vakfı (Aralık 2014). Türkiye'de Sanat Eğitimi (Yeniden) Düşünmek, İstanbul: Ofset Yapımevi, <http://cdn.iksv.org/media/content/files/TurkiyedeSanatEgitiminiYenidenDusunmek.pdf>, erişim tarihi: 23.05.2019.
- Kurtuluş, Y. (2001). SANAT EĞİTİMİNDE İŞBİRLİKLI ÖĞRENME, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 20: 201 -205, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/87969>, erişim tarihi: 22.01.2018.
- Milbrandt, M. K. (May/June 2006). A Collaborative Model for Art Education Teacher Preparation, Arts Education Policy Review, Vol. 107, No. 5, pp.13-21, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3200/AEPR.107.5.13-21>, erişim tarihi: 28.05.2019.
- TDK, Türk Dil Kurumu Sözlüğü, İş birliği ve grup maddeleri, <http://www.tdk.gov.tr/>, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ce2522b80b656.48921941, erişim tarihi: 20.05.2019.
- Rousell, D.; Fell, F. (2018). Becoming a work of art: Collaboration, materiality and posthumanism in visual arts education, International Journal of Education Through Art Volume 14 Number 1, pp. 91-110, doi: 10.1386/eta.14.1.91_1, <https://www.ingentaconnect.com/contentone/intellect/eta/2018/00000014/00000001/art00008#>, erişim tarihi: 03.05.2019.
- Uz, Ayfer (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3(2014) 90-102, <https://dergipark.org.tr/download/article-file/184920#page=98>, erişim tarihi: 04.05.2019.
- Uz, Nurbiye (November 2018). Importance of drawing education in plastic arts and an example of method for developing creativity, Global Journal of Arts Education, Volume 8, Issue 3, 091-102, DOI: <https://doi.org/10.18844/gjae.v8i3.3880>, <https://sproc.org/ojs/index.php/gjae/article/view/3880>, erişim tarihi: 02.05.2019.
- Uz, Nurbiye; Çimenci, Hasan (2018-09-05). Effects Of Innovative Approaches In Classes On Students' Success: Examples of Sculpture Drawing Classes, Journal of Education Culture and Society, Vol 9 No 2, p.203-217, doi: 10.15503/jecs20182.203.217, <https://jecs.pl/index.php/jecs/article/view/10.15503jecs20182.203.217>, erişim tarihi: 02.05.2019.

- Yıldız, V. (1999). İşbirlikli Öğrenme İle Geleneksel Öğrenme Grupları Arasındaki Farklar, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 16-17: 155-163, <https://dergipark.org.tr/download/article-file/88099>, erişim tarihi: 16.05.2019.
- Yılmaz, M. (Ekim 2007). GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME, Cilt:15 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi, http://www.kefdergi.com/pdf/15_2/myilmaz.pdf, erişim tarihi: 23.01.2018.

Görsel Kaynaklar:

- Görsel 1. Nurbiye UZ kişisel fotoğraf arşivi
Görsel 2. Nurbiye UZ kişisel fotoğraf arşivi
Görsel 3. Nurbiye UZ kişisel fotoğraf arşivi
Görsel 4: Nurbiye UZ kişisel fotoğraf arşivi
Görsel 5: Nurbiye UZ kişisel fotoğraf arşivi
Görsel 6: Nurbiye UZ kişisel fotoğraf arşivi

ⁱ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bakınız: <https://doi.org/10.18844/gjae.v8i3.3880>

ⁱⁱ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bakınız: <https://doi.org/10.18844/gjae.v8i3.3880>

ⁱⁱⁱ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bakınız:

<https://jecs.pl/index.php/jecs/article/view/10.15503jecs20182.203.217>